

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU VILNIAUS APSKRITIES VYRIAUSIAJAME POLICIJOS KOMISARIATE SKIRIANT PINIGINES IŠMOKAS TYRIMO

2021-03-05 Nr. (20)SN-185)SP-4

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2020 m. gruodžio 11 d. buvo gautas (gruodžio 16 d. papildytas) anoniminio pareiškėjo (toliau – Pareiškėjas) skundas dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato (toliau – Vilniaus apskr. VPK) viršininko 2020 m. gruodžio 4 d. įsakymu Nr. 10-TE-1608 (toliau – Įsakymas) skiriant pinigines premijas Vilniaus miesto šeštojo policijos komisariato (toliau – Komisariatas) pareigūnams ir darbuotojams. Skunde teigiama, kad piniginės premijos, išskyrus Komisariato vadovą G. Š., Įsakymu skirtos tik Komisariato pareigūnams ir darbuotojoms (moterims), nors tarp 65 Komisariate dirbančių policijos pareigūnų yra 21 vyras. Pabrėžiama, jog pandemijos laikotarpiu visi policijos pareigūnai dirbo gana įtemptomis, vienodomis sąlygomis, todėl skirti premijas tik moterims esą objektyvaus pagrindo nėra.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė (toliau – lygių galimybių kontrolierė), atsižvelgdama į tai, kad anoniminiame skunde nurodytos aplinkybės galimai pažeidžia ne tik Pareiškėjo, bet ir kitų Komisariato pareigūnų teises, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 24 str. 4 dalimi, 2020 m. gruodžio 21 d. sprendimu Nr. (20)SN-185 nusprendė nagrinėti Pareiškėjo anoniminį skundą dėl galimo Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 11 str. 2 punkto pažeidimo.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 str. 1 ir 2 dalimis, 2020 m. gruodžio 22 d. raštu Nr. (20)SN-185)S-659 kreipėsi į Vilniaus apskr. VPK viršininką ir paprašė per 10 darbo dienų nuo reikalavimo pateikti informaciją gavimo dienos atsakyti į klausimus:

„1. Kokia tvarka buvo atrinkti Įsakymu skatinami Komisariato pareigūnai ir darbuotojai?

2. Kodėl Komisarariato pareigūnams vyrams premijos Įsakymu nebuvo skirtos? Jei šie pareigūnai buvo skatinti kitu administraciniu aktu, prašau pateikti jo kopiją.

3. Ar ypač svarbios užduotys 2020 metais Komisariate buvo pavedamos tik Įsakymu skatinamoms Komisarariato pareigūnėms ir darbuotojoms (moterims)? Jei taip, prašau nurodyti kodėl.

4. Ar ypač svarbios užduotys 2020 metais Komisariate buvo pavedamos Komisarariato pareigūnams vyrams? Jei taip, prašau nurodyti, kodėl šie pareigūnai nebuvo už tai skatinami Įsakymu.

5. Kam pagal Lietuvos policijos generalinio komisaro 2008 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. 5-V-300 (Lietuvos policijos generalinio komisaro 2020 m. vasario 4 d. įsakymo Nr. 5-V-106 redakcija) patvirtintų Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato nuostatų 15.9 punktą pavesta kontroliuoti, kaip Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato pareigūnai ir darbuotojai laikosi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatų?“

Taip pat prašyta pateikti kitą svarbią informaciją, susijusią su Komisarariato pareigūnų ir darbuotojų skatinimo tvarka ir lyčių lygybės principo užtikrinimu ją įgyvendinant.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 str. 1 ir 2 dalimis, 2021 m. vasario 1 d. raštu Nr. (20)SN-185)S-659 pakartotinai dėl papildomos informacijos pateikimo kreipėsi į Vilniaus apskr. VPK viršininką ir paprašė per 7 darbo dienas nuo reikalavimo pateikti informaciją gavimo dienos (kaip galima skubiau) pateikti motyvuotus paaiškinimus ir atsakyti į klausimus:

„1. Kuriems Vilniaus miesto šeštojo policijos Komisarariato valstybės tarnautojams ir kuriems pagal darbo sutartis dirbantiems darbuotojams Įsakymu buvo skirtos piniginės išmokos arba premijos (informacija gali būti pateikta nuasmeninta, nurodant asmens lytį)?

2. Kuriems konkrečiai Komisarariato valstybės tarnautojams bei pagal darbo sutartis dirbantiems darbuotojams buvo skirtos piniginės išmokos Šv. Kalėdų proga ir kuriems darbuotojams buvo skirtos premijos už atliktas vienkartinės biudžetinės įstaigos veiklai ypač svarbias užduotis (informacija gali būti pateikta nuasmeninta, nurodant asmens lytį)?

3. Kokiais kriterijais vadovaujantis Komisarariato valstybės tarnautojai ir pagal darbo sutartis dirbantys darbuotojai buvo parinkti Įsakymu nustatytam skatinimui bei kas buvo įgaliotas parinkti kandidatus skatinimui?

4. Ar ypač svarbios vienkartinės užduotys 2020 metais Komisarariato darbuotojams buvo formalizuotos, jeigu taip, kaip jos buvo formalizuotos ir kiek Komisarariato darbuotojų moterų ir vyrų privalėjo jas atlikti?

5. 2021 m. sausio 11 d. raštu Nr. 10-S-463(1.46E-10) nurodyta, kad į skatintinų darbuotojų sąrašą Komisariatas įtraukė 4 pareigūnus (vyrus), tačiau esą paaiškėjo, kad 3 pareigūnų atžvilgiu buvo atliekami tarnybiniai patikrinimai dėl galimo tarnybinio nusižengimo, todėl jie nebuvo paskatinti. Ar minėtus 3 pareigūnus buvo siūloma paskatinti vienkartinėmis išmokomis ar premijomis už ypatingai svarbių užduočių vykdymą? Ar, be šių 3 pareigūnų vyrų, nebuvo siekiama paskatinti kitų Komisariato valstybės tarnautojų ar pagal darbo sutartis dirbančių darbuotojų (vyrų)?

6. Kiek Komisariate yra valstybės tarnautojų bei pagal darbo sutartis dirbančių darbuotojų bei koks jų pasiskirstymas pagal lytį?“

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. Vilniaus apskr. VPK viršininko pavaduotojas 2021 m. sausio 11 d. raštu Nr. 10-S-463(1.46E-10) informavo, kad Vilniaus apskr. VPK pareigūnams yra mokamas vienodas darbo užmokestis, kurį sudaro Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto (toliau – Statutas) 52 str. 1 dalyje nurodytos darbo užmokesčio dalys – pareiginė alga, priedas už laipsnį, priedas už tarnybos Lietuvos valstybei stažą, priemokos ir mokėjimas už darbą poilsio ir švenčių dienomis, nakties ir viršvalandinį darbą bei budėjimą; atsižvelgiant į sudėtingas pareigūnų darbo sąlygas valstybės lygio ekstremaliosios situacijos metu paskelbus karantiną, visiems Vilniaus apskr. VPK dirbantiems pareigūnams, diferencijuojant pagal atliekamų funkcijų pobūdį, 2020 m. lapkričio ir gruodžio mėnesiais buvo skirtos pareiginės algos priemokos, vadovaujantis Lietuvos policijos generalinio komisaro 2020 m. lapkričio 6 d. įsakymu Nr. 5-V-908 „Dėl Darbo organizavimo policijos įstaigose, ekstremaliosios situacijos metu paskelbus karantiną, tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Lietuvos policijos generalinio komisaro 2020 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 5-V-1039 redakcija).

Vilniaus apskr. VPK viršininko pavaduotojas 2021 m. sausio 11 d. raštu paaiškino, kad, „skatinant darbuotojus, vadovaujamas skaidrumo, teisingumo ir objektyvumo principais, įtvirtintais Apdovanojimo ir skatinimo policijos sistemoje tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos policijos generalinio komisaro 2019 m. birželio 17 d. įsakymu Nr. 5-V-469 „Dėl Apdovanojimo ir skatinimo policijos sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“, 42 punkte ir atsižvelgiama į darbuotojų indėlį jiems vykdant pavestas funkcijas, darbo rezultatus atskleidžiant teisės pažeidimus, atliekamų ikiteisminių tyrimų kokybę ir išsamumą, vidaus kontrolės priemonių metu nustatytus arba nenustatytus tarnybinės veiklos

trūkumus, jų kartojimąsi. Darbuotojai, kurie turi galiojančių tarnybinių nuobaudų ar kurių atžvilgiu yra pradėtas tarnybinis patikrinimas dėl galimo tarnybinio nusižengimo, ar dėl kurių veikų atliekamas ikiteisminis tyrimas, paskatinti neteikiami“ (*šios ir kitų citatų kalba netaisyta*).

Vilniaus apskr. VPK viršininko pavaduotojas 2021 m. sausio 11 d. raštu informavo, kad paskatinti Šv. Kalėdų proga buvo nuspręsta apie 30 proc. Vilniaus apskr. VPK pareigūnų, atitinkamai nustatant šį procentinį dydį kiekvienam padaliniui, o Vilniaus apskr. VPK struktūrinių padalinių vadovai, numatydami pareigūnus, kurie galėtų būti skatinami Šv. Kalėdų proga, vertino konkrečius pavaldžių pareigūnų tarnybinės veiklos rezultatus, kokybiškai ir laiku įvykdytas jiems skirtas užduotis, atkreipė dėmesį į pareigūnų asmeninį indėlį siekiant veiklos plane nustatytų rodiklių, darbo rezultatus ir proaktyvią veiklą dalyvaujant organizuojamose policinėse priemonėse; iš 618 Šv. Kalėdų proga paskatintų Vilniaus apskr. VPK pareigūnų 224 buvo moterys ir 394 vyrai; paskatintų vyrų skaičius proporcingai esą yra didesnis, kadangi pareigūnų vyrų ir moterų skaičius skiriasi – Vilniaus apskr. VPK tarnybą vykdo 501 pareigūnė ir 1 147 pareigūnai.

Vilniaus apskr. VPK viršininko pavaduotojas nurodė, kad Komisariatas į Šv. Kalėdų proga skatintinų darbuotojų sąrašą įtraukė 4 pareigūnus (vyrus), tačiau vykdant skatinimo procedūras paaiškėjo, kad 3 pareigūnų atžvilgiu buvo atliekami tarnybiniai patikrinimai dėl galimo tarnybinio nusižengimo, todėl jie nebuvo paskatinti.

Vilniaus apskr. VPK 2021 m. sausio 11 d. rašte informuojama, kad Komisariate (rašto pasirašymo dieną) dirba 44 pareigūnės ir 22 pareigūnai; atkreipiamas dėmesys, kad Komisariato dvylikos (12) pareigūnų profesionalumas ir tarnybinės veiklos rezultatai 2020 m. neeilinio tarnybinės veiklos vertinimo metu įvertinti labai gerai, dešimčiai (10) pareigūnų (iš jų – 5 vyrams) nustatytas didesnis pareiginės algos koeficientas, 2 pareigūnai (iš jų – 1 vyras) perkelti į aukštesnes pareigas.

Vilniaus apskr. VPK viršininko pavaduotojas pažymėjo, kad, be kitų Vilniaus apskr. VPK atliekamų funkcijų, Vilniaus apskr. VPK priskirta ir Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo laikymosi kontrolė, o šios bei kitų funkcijų vykdymas priskirtinas Vilniaus apskr. VPK struktūrinių padalinių vadovų kompetencijai arba, esant būtinybei, Vilniaus apskr. VPK vadovo sprendimu pavedamas kompetentingam Vilniaus apskr. VPK darbuotojui arba struktūriniam padaliniui.

2. Vilniaus apskr. VPK viršininkas 2021 m. vasario 10 d. raštu Nr. 10-S-5161(1.46E-10) pateikė papildomą informaciją ir atsakė į lygių galimybių kontrolierės 2021 m. vasario 1 d. raštu pateiktus klausimus:

2.1. Vienai Komisariate pagal darbo sutartį dirbančiai darbuotojai buvo skirta premija ir devyniolikai pareigūnų buvo skirti paskatinimai, tai yra, vienkartinės piniginių išmokos (iš jų – 1 vyrui);

2.2. Komisariato pareigūnai buvo skatinami Šv. Kalėdų proga už nepriekaištingą ir pavyzdingą tarnybinių pareigų atlikimą, o darbuotojas, dirbantis pagal darbo sutartį, – už atliktas vienkartinės biudžetinės įstaigos veiklai ypač svarbias užduotis;

2.3. Apdovanojimo ir skatinimo policijos sistemoje tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos policijos generalinio komisaro 2019 m. birželio 17 d. įsakymu Nr. 5-V-469 „Dėl Apdovanojimo ir skatinimo policijos sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“, 25 punktu nustatyta, kad pareigūnus, valstybės tarnautojus ir darbuotojus, dirbančius pagal darbo sutartis, skatinti ir apdovanoti teikia jų tiesioginiai vadovai arba įstaigos, kurioje jie eina pareigas, vadovas; darbuotojų tiesioginiai vadovai, teikdami pareigūnus ir darbuotojus, dirbančius pagal darbo sutartį, skatinimui, vadovavosi šiais kriterijais – „vertino konkrečius pavaldžių darbuotojų tarnybinės veiklos rezultatus, kokybiškai ir laiku įvykdytas jiems skirtas užduotis, pareigūnų asmeninį indėlį siekiant veiklos plane nustatytų rodiklių, atliekamų ikiteisminių tyrimų kokybę ir išsamumą, darbo rezultatus ir proaktyvią veiklą dalyvaujant organizuojamose policinėse priemonėse, vidaus kontrolės priemonių metu nustatytus arba nenustatytus tarnybinės veiklos trūkumus, jų kartėjimąsi“;

2.4. Komisariato administratorius (šias pareigas vykdo moteris), vykdydamas asmenų aptarnavimą, didesnę darbo laiko dalį gyvai bendrauja su į Komisariatą atvykstančiais asmenimis (matuoja atvykstančiųjų temperatūrą, priima asmenų prašymus (pranešimus), o atsižvelgiant į tai, kad atlikdamas pavestas užduotis administratorius patiria didesnę riziką užsikrėsti COVID-19 virusu, jis paskatintas premija už biudžetinei įstaigos veiklai ypač svarbios užduoties atlikimą;

2.5. Komisariato pareigūnams 2020 metais ypatingai svarbios užduotys nebuvo skirtos, todėl šio padalinio pareigūnai šiuo pagrindu nebuvo skatinami; pažymima, kad skatinimo procedūros metu paaiškėjus aplinkybėms, dėl kurių pareigūnai, valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis, negali būti skatinami, minėti darbuotojai yra išbraukiami iš skatinamųjų sąrašų, o kiti kandidatai į jų vietas neteikiami;

2.6. Komisariate dirba 66 pareigūnai (22 vyrai, 44 moterys) ir 3 darbuotojai dirba pagal darbo sutartį (1 vyras, 2 moterys).

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Vilniaus apskr. VPK tinkamai įgyvendino moterų ir vyrų lygias teises darbe bei ar nepažeidė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 6 str. 2 punkto, nustatančio darbdavio pareigą, įgyvendinant moterų ir vyrų lygias teises, sudaryti vienodas darbo sąlygas, galimybes kelti kvalifikaciją, persikvalifikuoti, įgyti praktinio darbo patirties, taip pat teikti vienodas lengvatas. Darbuotojų teisė ir galimybė gauti nustatytas išmokas už puikius darbo rezultatus, atliktas ypatingos svarbos užduotis arba išmokas valstybės švenčių proga yra vertintina kaip viena iš darbo (tarnybos) sąlygų, kuri esant identiškoms arba panašioms aplinkybėms turi būti taikoma vienodai tiek moterims, tiek vyrams, žinoma, atsižvelgiant atitinkamai į kiekvieno asmens indėlį siekiant darbinių rezultatų, pasiektų rezultatų svarbą ir kt. reikšmingus faktorius. Lietuvos Respublikos darbo kodekso 33 straipsniu apibrėžiamas darbo sutarties turinys, o šio straipsnio 2 dalyje apibrėžiamos būtinios darbo sutarties sąlygos, tai yra sąlygos (darbo funkcija, darbo apmokėjimo sąlygos ir darbovietė), dėl kurių susitarus laikoma, kad darbo sutartis yra sudaryta. Taigi vienkartinį išmokų skyrimas bendrąja prasme suvokiamas kaip viena iš darbo (tarnybos) apmokėjimo sąlygų, nes vienkartinės išmokos, vertinant šio skundo aplinkybes, yra suvokiamos kaip viena iš darbo apmokėjimo rūšių už tam tikrų užduočių vykdymą pasiekus reikšmingų rezultatų, kitaip tariant, skatinamojo pobūdžio apmokėjimas už pasiektus puikius metinius rezultatus, aktyvią profesinę veiklą bei kitus darbdavio veiklai svarbius rodiklius.

3. Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. liepos 5 d. direktyvos 2006/54/EB „Dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo“ (toliau – Direktyva) 14 str. 1 dalies c punkte nustatyta, jog nei viešajame, nei privačiame sektoriuose, įskaitant viešąsias įstaigas, negali būti nei tiesioginės, nei netiesioginės diskriminacijos dėl lyties užimtumo ir darbo sąlygų, įskaitant atleidimus iš darbo, taip pat užmokesčio aspektais, kaip numatyta šioje direktyvoje. Direktyvos nuostatos yra perkeltos į Lietuvos Respublikos darbo kodeksą, Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą, taip pat Lygių galimybių įstatymą.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 str. skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia

žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų¹.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 6 str. 2 punkte įtvirtinta darbdavio pareiga moterims ir vyrams sudaryti vienodas darbo sąlygas.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 str. 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, seksualinis priekabiavimas, priekabiavimas, nurodymas tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuoti dėl lyties. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 str. 7 dalyje tiesioginė diskriminacija apibrėžiama kaip ne toks palankus asmens traktavimas dėl lyties, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų traktuojamas kitas asmuo. Vadovaujantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 str. 7 d. įtvirtinta tiesioginės diskriminacijos apibrėžtimi, tiesioginė diskriminacija pasireiškia kaip mažiau palankus elgesys su asmeniu dėl lyties, kuris galėjo įvykti praeityje, gali vykti dabartyje arba galėtų vykti ateityje. Todėl, vadovaujantis tiesioginės diskriminacijos apibrėžtimi, tiriant galimos diskriminacijos dėl lyties faktą, yra lyginami skirtingos lyties asmenys ir vertinama, ar panašiomis aplinkybėmis jie buvo, yra ar būtų traktuojami vienodai. Taigi tyrimo atveju buvo vertinama, ar esant panašioms aplinkybėms Vilniaus apskr. VPK sudarė moterims ir vyrams vienodas darbo sąlygas, tai yra, ar moterys ir vyrai buvo vertinami vienodai, skiriant Įsakymu nustatytas vienkartinės išmokas.

4. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad:

4.1. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 31 str. 1 dalimi nustatyta, kad už nepriekaištingą tarnybinių pareigų atlikimą valstybės tarnautojus į pareigas priimantis asmuo gali skatinti šio įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka; 31 str. 2 d. 5 punktu įtvirtinta, kad valstybės tarnautojai gali būti skatinami vienkartine pinigine išmoka Vyriausybės nustatyta tvarka. Taigi galutinis sprendimas dėl pareigūno skatinimo yra deleguojamas į pareigas priėmusiam asmeniui, tai yra, šiuo konkrečiu skundo tyrimo atveju – Vilniaus apskr. VPK viršininkui.

4.2. Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto (toliau – Statutas) 37 straipsnio „Pareigūnų skatinimas ir apdovanojimai“ 1 dalyje nustatyta, kad už nepriekaištingą ir pavyzdinę tarnybinių pareigų atlikimą pareigūnai gali būti skatinami ir apdovanojami, o 2 d. 2 punktu nustatyta galimybė skatinti pareigūnus vienkartine išmoka, numatant, kad ne didesne kaip pareigūno 2 vidutinių darbo užmokesčių dydžio (išskyrus šio straipsnio 4 dalyje nustatytą atvejį) vienkartine pinigine išmoka, mokama Vyriausybės nustatyta tvarka. Statuto 37 str. 7 dalimi nustatyta, kad pareigūnai, turintys galiojančią tarnybinę nuobaudą, neskatinami ir neapdovanojami, o 37 str. 8 dalimi įtvirtinta, kad

---

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas.

apdovanojimas ministro nustatyta tvarka gali būti atimtas, kai paaiškėja aplinkybės, dėl kurių pareigūnas negalėjo būti apdovanotas, arba kai pareigūnas pažemina pareigūno vardą.

4.3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 19 d. nutarimu Nr. 1167 patvirtinto Vienkartinių piniginių išmokų valstybės tarnautojams skyrimo tvarkos aprašo 2 punktu nustatyta, kad vienkartinė pinigine išmoka valstybės tarnautojui gali būti skiriama esant įstatymuose nustatytiems skatinimo pagrindams šiame punkte nurodytais atvejais, vienas iš kurių yra Darbo kodekse nustatytų švenčių dienų progomis (2.3 p.); 3 punktu nustatyta, kad sprendimą dėl vienkartinės pinigines išmokos skyrimo valstybės tarnautojui priima įstatymų įgaliotos institucijos ar asmenys; 6 punktu nustatyta, kad vienkartinė pinigine išmoka neskiriama valstybės tarnautojui, turinčiam galiojančią tarnybinę nuobaudą.

4.4. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2019 m. sausio 15 d. įsakymu Nr. 1V-55 patvirtinto Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų skatinimo ir apdovanojimo tvarkos aprašo 3 punktu nustatyta, kad priimant sprendimus dėl pareigūnų skatinimo ir apdovanojimo Statuto 37 str. 2 dalyje (vienkartinė pinigine išmoka) nustatytu skatinimo būdu turi būti atsižvelgiama į pareigūno konkrečius pasiektus tarnybinės veiklos rezultatus, vadovaujamosi skaidrumo, teisingumo ir objektyvumo principais; 6 punktu nustatyta, kad pareigūnus skatinti ir apdovanoti teikia jų tiesioginiai vadovai arba statutinės įstaigos, kurioje jie eina pareigas, vadovas.

Vidaus reikalų ministro įsakymu Nr. 1V-55 patvirtinto Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų skatinimo ir apdovanojimo tvarkos aprašo 5 punktu nustatyta, kad „statutinėse įstaigose iš ne mažiau nei 3 narių statutinės įstaigos vadovo įsakymu vieneriems metams sudaromos pareigūnų skatinimo ir apdovanojimo komisijos (toliau – skatinimo ir apdovanojimo komisijos), kurios vertina teikiamus apdovanoti, paskatinti pareigūnus (toliau – teikimas) ir teikia rekomendacijas dėl skatinimo ir apdovanojimo, siekdamas, kad pareigūnų skatinimo ir apdovanojimo procesas būtų skaidrus, teisingas ir objektyvus“, o skatinimo ir apdovanojimo komisijos rekomendacijos įforminamos protokolu, kurį pasirašo skatinimo ir apdovanojimo komisijos posėdyje dalyvavę šios komisijos nariai. Skatinimo ir apdovanojimo komisija, vertindama teikiamų skatinimui pareigūnų kandidatūras, kaip kolegialus organas, galėtų užtikrinti proceso skaidrumą, objektyvumą ir nešališkumą.

Pažymėtina, kad tyrimo metu Tarnybai nebuvo pateikta informacija apie tai, ar Vilniaus apskr. VPK pateiktos pareigūnų kandidatūros buvo vertinamos atitinkamoje komisijoje, ar tokia komisija apskritai buvo sudaryta, ar sprendimą dėl pareigūnų skatinimo Vilniaus apskr. VPK viršininkas priėmė vienasmeniškai, negavęs atitinkamos pareigūnų skatinimo ir apdovanojimo komisijos išvados.

4.5. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2019 m. birželio 17 d. įsakymu Nr. 5-V-469 „Dėl apdovanojimo ir skatinimo policijos sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Aprašas) 2 punktu reglamentuojami policijos pareigūnų skatinimo atvejai, kurie akivaizdžiai susiję su policijos pareigūno ypatingai gerai įvertinta veikla, pavyzdžiui, už reikšmingą indėlį tobulinant ir stiprinant policijos sistemos valdymą (2.1 p.); už pavyzdinę ir nepriekaištingą tarnybą (darbą), labai gerai įvertintus veiklos rezultatus, pavyzdinę tarnybinių pareigų atlikimą, iniciatyvą vykdant pavestas pareigas ir užduotis (2.2 p.); už ypatingą pasižymėjimą atliekant vienkartinę ypatingos svarbos užduotį (2.3 p.); už parodytą iniciatyvą ir sumanumą nustatant ir (ar) ištiriant nusikalstamas veikas bei teisės pažeidimus (2.4 p.); už tiesioginį dalyvavimą atskleidžiant korupcines nusikalstamas veikas ir kitais (2.5 p.) ir kitais svarbiais teisės aktų nustatytais atvejais.

Taigi vertinant skatinamųjų priemonių tikslinę paskirtį, akivaizdu, kad jos skiriamos asmenims už ypatingai efektyvų, reikšmingą valstybei, iniciatyvų darbą vykdant policijos pareigūnų pareigas.

Aprašo 3.2 punktu nustatyta, kad policijos pareigūnai gali būti skatinami ne didesne kaip policijos pareigūno 2 vidutinių darbo užmokesčio dydžio vienkartinė pinigine išmoka, mokama Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka; 25 punktu nustatyta, kad pareigūnus, valstybės tarnautojus ir darbuotojus, dirbančius pagal darbo sutartis, skatinti ir apdovanoti teikia jų tiesioginiai vadovai, Komisija ir PĮ komisija (*pagal Aprašo turinį manytina, kad „PĮ komisija“ Apraše vartojama kaip policijos įstaigos trumpinys*) arba įstaigos, kurioje jie eina pareigas, vadovas. Aprašo 42 punktu nustatyta, kad priimant sprendimus dėl policijos pareigūnų ir darbuotojų skatinimo ir apdovanojimo turi būti atsižvelgiama į policijos pareigūno konkrečius pasiektus tarnybinės veiklos rezultatus, vadovaujamosi skaidrumo, teisingumo ir objektyvumo principais, o policijos pareigūnui ar darbuotojui siūlomas apdovanojimas ar skatinimo forma parenkama atsižvelgiant į konkrečių nuopelnų, už kuriuos jis siūlomas apdovanoti, svarbą, dydį, policijos apdovanojimo ir skatinimo eilės svarbą.

5. Skundo tyrimo metu paaiškėjo, kad Įsakymu buvo skatinami dviejų kategorijų Vilniaus apskr. VPK darbuotojai, tai yra, pareigūnai, kurie buvo skatinami išskirtinai Šv. Kalėdų proga už nepriekaištingą ir pavyzdinę tarnybinių pareigų atlikimą, o antra kategorija – tai darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartį, kurie buvo skatinti už atliktas vienkartinės biudžetinės įstaigos veiklai ypač svarbias užduotis.

Atsižvelgiant į tai, kad visi Vilniaus apskr. VPK pareigūnai bei pagal darbo sutartis dirbantys darbuotojai buvo paskatinti Vilniaus apskr. VPK viršininko įsakymu, kuris priėmė sprendimą dėl visų darbuotojų skatinimo, vadovaudamasis tiesioginių vadovų (Vilniaus apskr. VPK struktūrinių padalinių vadovų) siūlymais, anoniminio skundo tyrimo metu išmokomis paskatinti Komisariato darbuotojai

vertintini kaip viso Vilniaus apskr. VPK struktūrinio padalinio darbuotojai, vykdančios tarnybą vieno darbdavio naudai ir būdami jam pavaldūs. Pažymėtina, kad, pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 6 str. nuostatas, pareiga įgyvendinti lygias galimybes bei sudaryti moterims ir vyrams vienodas darbo sąlygas, įskaitant gauti vienkartinę išmoką už puikius darbo rezultatus, yra nustatyta darbdaviui arba darbdavio atstovui. Šiuo konkrečiu skundo tyrimo atveju Komisariato, kaip ir visų Vilniaus apskr. VPK pareigūnų ir pagal darbo sutartis dirbančių darbuotojų, darbuotojų darbdavys yra Vilniaus apskr. VPK, o darbdavio atstovu laikytinas Vilniaus apskr. VPK viršininkas, kuris ir priėmė sprendimą dėl Įsakymu nustatytų vienkartinių piniginių išmokų skyrimo. Taigi ne Komisariato viršininkui, bet Vilniaus apskr. VPK, kaip darbdaviui, Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymu yra nustatyta pareiga sudaryti moterims ir vyrams vienodas darbo sąlygas, ir būtent darbdavio veiksmai pagal minėto įstatymo 11 str. 2 punkto nuostatas laikomi pažeidžiančiais moterų ir vyrų lygias teises, jeigu jis organizuodamas darbą sukuria geresnes (blogesnes) darbo sąlygas dėl asmens lyties.

6. Skundo tyrimo metu paaiškėjo, kad Įsakymu Vilniaus apskr. VPK Šv. Kalėdų proga buvo paskatinti 618 pareigūnų, iš kurių 224 buvo moterys ir 394 vyrai, o iš viso Vilniaus apskr. VPK tarnybą vykdo 1 648 pareigūnai: 501 pareigūnė ir 1 147 pareigūnai, tai yra, 69,6 proc. vyrų ir 30,4 proc. moterų. Išanalizavus pateiktus duomenis paaiškėjo, kad procentine išraiška buvo paskatinta 44,71 proc. visų Vilniaus apskr. VPK tarnybą vykdančių pareigūnių moterų bei 34,35 proc. visų Vilniaus apskr. VPK tarnybą vykdančių pareigūnų vyrų. Taigi nepaisant to, kad Vilniaus apskr. VPK tarnybą vykdo kur kas daugiau pareigūnų vyrų nei moterų, Šv. Kalėdų proga Įsakymu atitinkamai (vertinant procentinę išraiška) buvo paskatinta daugiau pareigūnių moterų nei pareigūnų vyrų.

Aptariant Komisariato skatintus asmenis pagal lytį paaiškėjo, kad šiame padalinyje dirba 66 pareigūnai (22 vyrai, 44 moterys) ir 3 darbuotojai dirba pagal darbo sutartis (1 vyras, 2 moterys); 19 pareigūnų, tai yra 18 moterų ir 1 vyras, buvo paskatinti Šv. Kalėdų proga; taip pat paskatinta 1 darbuotoja, dirbanti pagal darbo sutartį. Išanalizavus pateiktus duomenis paaiškėjo, kad procentine išraiška buvo paskatinta 40,9 proc. pareigūnių moterų bei 4,5 proc. pareigūnų vyrų, vykdančių tarnybą Komisariate. Taigi akivaizdu, kad šiame padalinyje kur kas daugiau pareigūnių moterų nei pareigūnų vyrų buvo paskatinti Šv. Kalėdų proga piniginėmis išmokomis, lyginant šiuos skaičius apskritai su viso Vilniaus apskr. VPK mastu paskatintų pareigūnų (moterų ir vyrų) skaičiumi.

Remiantis Vilniaus apskr. VPK viršininko pavaduotojo paaiškinimu, Komisariatas į Šv. Kalėdų proga skatintinų darbuotojų sąrašą įtraukė 4 pareigūnus (vyrus), tačiau, vykdamas skatinimo procedūras paaiškėjo, kad 3 pareigūnų atžvilgiu buvo atliekami tarnybinių patikrinimų dėl galimo tarnybinio nusižengimo, todėl jie nebuvo paskatinti. Pagal Aprašo 47 p. nuostatas, Lietuvos policijos pareigūnai,

valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis, turintys galiojančių tarnybinių nuobaudų ir dėl kurių veiksmų yra pradėti tarnybiniai patikrinimai, apdovanoti ar skatinti neteikiami.

Svarbu pažymėti, kad anoniminio skundo tyrimo metu nebuvo gauta konkretaus asmens skundo dėl galimai nevienodų darbo sąlygų sudarymo moterims ir vyrams Vilniaus apskr. VPK, nebuvo gauta informacijos ir duomenų, kuriems Vilniaus apskr. VPK, įskaitant Komisariato, pareigūnams vyrams nebuvo skirtos vienkartinės išmokos Šv. Kalėdų proga, nors jie, galbūt, kaip ir jų kolegės pareigūnės moterys, nepriekaištingai atliko tarnybines užduotis, parodė iniciatyvą atliekant svarbias užduotis, vykdė proaktyvias veiklas, tačiau nebuvo paskatinti vienkartinėmis išmokomis. Todėl šiuo konkrečiu anoniminio skundo tyrimo atveju, nesant konkrečių duomenų apie galimai mažiau palankų traktavimą patyrusius asmenis (pareigūnus vyrus), nėra galimybės atlikti objektyvų ir nešališką palyginimą su galimai labiau palankioje padėtyje atsidūrusiais asmenimis (pareigūnėmis moterimis), kurioms galimai buvo sudarytos palankesnės darbo sąlygos, darbdaviui nustatant galimybę gauti finansinės formos vienkartinį įvertinimą (išmoką Šv. Kalėdų proga). Taip pat svarbu pažymėti, kad vienkartinė pinigine išmoka Šv. Kalėdų proga yra skatinamojo pobūdžio priemonė už pareigūnų pasiektus reikšmingus rezultatus, pavyzdinę, proaktyvią veiklą, kuri, manytina, yra svarbi tiek pačiam Vilniaus apskr. VPK, tiek visuomenei bei valstybei. Todėl darytina išvada, kad skatinamosios priemonės skyrimas apskritai yra vertinamasis veiksnys, o vertinant kiekvieną konkrečią teikiamą kandidatūrą dėl vienkartinės išmokos skyrimo turi būti atsižvelgiama į konkrečius pareigūno nuveiktus darbus, iniciatyvas bei kitus veiksnius, galinčius daryti įtaką jo puikiam tarnybos vertinimui ir išmokos skyrimui. Taigi šiuo anoniminio skundo tyrimo atveju galimai diskriminacijai identifikuoti yra itin svarbu nustatyti palyginamuosius asmenis ir vertinti, ar jiems buvo sudarytos vienodos sąlygos gauti paskatinimą, ar jie buvo vienodai įvertinti už atliktą veiklą, ar jie apskritai atliko panašius, svarbius darbdaviui ir visuomenei, darbus, už kurių atlikimą galėtų būti skatinami vienkartinėmis išmokomis. Nesant duomenų apie palyginamuosius asmenis, nėra galimybių atlikti objektyvų ir nešališką skundžiamų aplinkybių vertinimą dėl galimos prieštaravimo Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatomis.

7. Atkreiptinas dėmesys, kad, sistemiškai aiškinant pirmiau nurodytų teisės aktų nuostatas (Valstybės tarnybos įstatymo, Vidaus tarnybos statuto įstatymo, Vyriausybės 2002 m. liepos 19 d. nutarimu Nr. 1167 patvirtinto Vienkartinių piniginių išmokų valstybės tarnautojams skyrimo tvarkos aprašo; vidaus reikalų ministro įsakymu Nr. 1V-55 patvirtinto Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų skatinimo ir apdovanojimo tvarkos aprašo, Aprašo), vienkartinė išmoka Šv. Kalėdų proga vertintina kaip skatinamoji priemonė, vienas iš darbdavio taikomų darbuotojų skatinimo būdų, siejamas su pareigūno pasiektais individualiais rezultatais, nepriekaištinga, reikšminga veikla. Apskritai vertinant

skundo tyrimo metu gautą informaciją paaiškėjo, kad Vilniaus apskr. VPK pareigūnės moterys, įskaitant Komisariato pareigūnes moteris, buvo įvertintos geriau nei pareigūnai vyrai (procentine išraiška vienkartinės išmokas moterų gavo daugiau nei vyrų). Todėl kyla klausimas, ar moteriškosios lyties pareigūnės savo veikla, atliktais darbais, reikšminga proaktyvia veikla 2020 m. įnešė didesnę indėlį į Vilniaus apskr. VPK veiklą nei pareigūnai vyrai, kurių dirba daug daugiau nei moterų apskritai, ir todėl jos buvo paskatintos. Skundo tyrimo metu negauta duomenų ir nėra žinoma, ar pareigūnų veikla apskritai buvo vertinama atitinkamoje komisijoje, kokiais kriterijais vadovaujantis (ar jie yra formalizuoti) buvo vertinama pareigūnų veikla, siekiant jiems teisėtai ir pagrįstai skirti vienkartinės pinigines išmokas.

Pažymėtina, kad Europos Komisija 2014 m. kovo 7 d. rekomendacija Nr. 2014/124/ES „Dėl vienodo vyrų ir moterų darbo užmokesčio principo stiprinimo didinant skaidrumą“ (toliau – Rekomendacija) nustatė gaires, pagal kurias būtų geriau ir veiksmingiau įgyvendinamas vienodo darbo užmokesčio principas, kova su diskriminacija dėl nevienodo darbo užmokesčio ir su neišnykstančiais abiejų lyčių darbo užmokesčio skirtumais. Rekomendacijos II skyriaus „Darbo užmokesčio skaidrumas“ 2 punktu numatyta, kad valstybės narės turėtų skatinti viešojo ir privačiojo sektoriaus darbdavius ir socialinius partnerius patvirtinti skaidrias politikos priemones darbo užmokesčio struktūros ir sistemų klausimais; jos turėtų įvesti konkrečias darbo užmokesčio skaidrumo skatinimo priemones, kas galėtų apimti darbuotojo teisę gauti informaciją apie darbo užmokesčio lygį (II sk. 3 p.), darbo užmokesčio ataskaitų teikimą įmonėse, kuriose dirba bent 50 darbuotojų (II sk. 4 p.), darbo užmokesčio auditą įmonėse ir organizacijose, kuriose dirba bent 250 darbuotojų (II sk. 5 p.), kolektyvines derybas, kurių metu vienodo darbo užmokesčio klausimas, įskaitant darbo užmokesčio auditą, būtų svarstomas atitinkamo lygmens kolektyvinių derybų metu (II sk. 6 p.).

Taigi, lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 17 str. 2 dalimi, kuria lygių galimybių kontrolieriui suteikiama teisė teikti išvadas ir rekomendacijas bet kokiais su diskriminacija susijusiais klausimais dėl Lygių galimybių įstatymo įgyvendinimo, rekomenduoja Vilniaus apskr. VPK:

1) nustatyti ir taikyti objektyviais kriterijais pagrįstą pareigūnų ir pagal darbo sutartis dirbančių darbuotojų skatinimo tvarką, kurioje būtų įtvirtinti teisiškai apibrėžti, pagrįsti, nešališki ir skaidrūs, taip pat neutralūs lyčių požiūriu kiekvieno darbuotojo veiklos vertinimo kriterijai, siekiant skirti skatinimą, kuriais būtų užtikrinamos lygios galimybės kiekvienam asmeniui nepaisant lyties būti tinkamai ir

objektyviai įvertintam, užkertant kelią subjektyviam ir šališkam tiesioginio vadovo bei į pareigas priėmusio vadovo vertinimui.

2) su skatinimo tvarka ir kriterijais supažindinti visus Vilniaus apskr. VPK pareigūnus bei pagal darbo sutartis dirbančius darbuotojus.

Tarnyba savo ruožtu yra pasirengusi pagal kompetenciją teikti reikalingas konsultacijas dėl lygių galimybių politikos formavimo ir faktinio lygių galimybių užtikrinimo, organizuoti mokymus lygių galimybių užtikrinimo tematika.

Dėl pirmiau nurodytų priežasčių, vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 str., Lygių galimybių įstatymo 14 str., 29 str. 3 d. 2 p., 30 str. 3 d.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Nutraukti tyrimą, trūkstant objektyvių duomenų apie galimai padarytą pažeidimą.
2. Įpareigoti Vilniaus apskr. VPK išnagrinėti sprendimą ir per 30 dienų informuoti Tarnybą apie sprendimo nagrinėjimo rezultatus.
3. Su sprendimu supažindinti Vilniaus apskr. VPK.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė